

**Luumäki – Imatrankoski
kaksoisraiteen suunnittelualueen
arkeologinen inventointi**

Sisälllys

Johdanto	2
Inventointialue	3
Inventointimenetelmät ja –tulokset	3
Kohdeluettelo	
Salpalinjan suojelualueen ulkopuolella olevat	
Salpalinjan linnoitteet, Tahvola	5
Salpalinjan suojelualueen ulkopuolella olevat	
Salpalinjan linnoitteet, Jussinmäki	9
Pontuksen kaivanto	13
Kansalaissodan aikainen hauta (Juosi Musto)	16
Kuvaluettelo	18

Johdanto

Ratahallintokeskus tilasi Luumäki-Imatrankoski kaksoisraiteen suunnittelualueella tehtävän esihistoriallisen ja historiallisen ajan kiinteiden muinaisjäännösten inventoinnin Museovirastolta 10.4.2008 (Museovirasto dnro 91/304/2008). Rhk:n ja Museoviraston kesken sovittiin, että inventointiraportti toimitetaan vuoden 2008 loppuun mennessä ja keskeisimmät tulokset luovutetaan elokuun 2008 loppuun mennessä.

Inventoinnin maastotyöt suorittivat tutkija FM Vesa Laulumaa ja tutkimusapulainen fil.yo. Janne Heinonen 16. – 27.6.2008. Koko suunnittelualue tarkastettiin maastossa radan molemmin puolin noin 20 – 30 metrin leveydeltä.

Inventoinnissa ei löydetty esihistoriallisia kohteita. Syynä tähän on lähinnä se, että suunnittelualue sijoittuu topografisesti siten, että se ei ole ollut sopivaa asuinaluetta kivikautisille pyyntiväestölle eikä myöskään myöhemmille rautakautisille yhteisöille. Suurimpana syynä on rata-alueen sijainti joko liian kaukana tai liian korkealla muinaisten tai nykyisten vesistöjen suhteen.

Historiallisia kohteita, jotka osuvat suunnittelualueelle on neljä. Kaksi niistä on Salpalinjaan liittyviä linnoitteita radan tuntumassa, Salpalinjan suojelualueen lähistöllä. Vanhin kohde on 1600-luvulta oleva Pontuksen kaivanto Lappeenrannan Lauritsalassa. Pontuksen kaivantoon liittyy myös siihen kaivettu kansalaissodan aikainen hauta, joka on neljäs kohteista. Kaksoisraidehankkeen vaikutuksista kohteisiin on annettu lyhyt arvio kunkin kohteen kohdalla, mutta kohteiden vaikutuksesta suunnitelmaan on vielä pyydetty virallinen lausunto Museovirastolta.

Lisätietoa hankkeesta ja sen vaikutuksista on saatavissa ratahallintokeskuksen verkkosivuilta (www.rhk.fi) ja Luumäki-Imatrankoski kaksoisraiteen ympäristövaikutusten arviointiohjelmasta.

Helsingissä 10.12.2008

Vesa Laulumaa

Inventointialue

Noin 70 km pitkä, nykyisen radan myötäinen, inventointialue alkaa Jurvalasta, Luumäen liikennepaikan itäpäästä ja ulottuu Imatrankoskelle, lähelle Venäjän rajaa. Rata kulkee Luumäen, Lappeenrannan, Joutsenon ja Imatran alueella. Inventointialueen leveys oli noin 20 – 30 metriä nykyisen radan molemmin puolin. Alue oli riittävän leveä kattamaan kaksoisraiteen, Imatralla myös ns. kolmioraiteen ja huoltoteiden vaatimat alueet. Lisäksi inventoinnissa huomioitiin myös Luumäki-Vainikkala lisäraiteen mahdollinen liittyminen Luumäki-Imatra rataosaan Luumäellä.

Yleiskartta kaksoisradan suunnitelma-alueesta.

Inventointimenetelmät ja -tulokset

Esihistoriallisten kohteiden inventoinnin valmistelussa käytiin läpi Museoviraston arkistomateriaalia ja kartta-aineistoa. Näiden pohjalta selvitettiin aiemmin tunnettujen muinaisjäännösten sijainti ja suhde tiesuunnitelmiin sekä kartoitettiin uusien muinaisjäännösten etsimisen kannalta todennäköisimpiä alueita.

Historiallisten kohteiden lähdeaineistona käytettiin pitäjän historioita ja internetistä saatavissa olevaa historiallista karttamateriaalia. Kansallisarkistossa säilytettävän primääriaineiston läpikäyntiin ei inventoinnin aikataulun ja kustannusarvion huomioon ottaen ollut mahdollisuutta. Saatavissa ollutta aineistoa voi kuitenkin pitää riittävänä luotettavan selvityksen tekemiseen.

Inventoinnin tulokset tiivistetyksi on mainittu jo johdannossa, seuraavassa yksityiskohtaisemmat tiedot suunnitelmaan vaikuttavista kohteista.

Salpalinjan suojelualueen ulkopuolella olevat Salpalinjan linnoitteet, Tahvola

Laji: kiinteä muinaisjännös
MJtunnus:
MJtyyppi: Puolustusrakenteet
MJalatyyppi: Linnoitteet
Lukumäärä:
Ajoitus: toinen maailmansota
Kunta: Luumäki
Peruskartta: Huomola
PKNumero: 3133 03

Kohteen itäpää

i: 3543126
p: 6760193
z: n. 65

Kohteen länsipää

i: 3543009
p: 6760161
z: n. 65

Etäisyystieto: Kohde sijaitsee 7,5 km Luumäen kirkosta itäkoilliseen

Aiemmat tutkimukset: -

Aiemmat löydöt: -

Inventointilöydöt: -

Kuvat: DG366:1, f145526:1

Kuvaus: Noin 300 metriä Tahvolan tilasta kaakkoon Kuuppaanmäen ja Urpalkanjoen pohjoispuolella, radan molemmin puolin, sijaitsee jo pahoin umpeenkasvaneita kanta- ja kenttälinoitteita. Tällä kohdalla suunnittelualueeseen liittyviä linnoitteita sijaitsee itä-länsi –suunnassa parisataa metriä pitkällä ja noin 60 metriä leveällä alueella. On mahdollista, että linnoitteet jatkuvat etelään Kuuppaanmäelle, mutta aluetta ei tarkastettu, koska se on jo selvästi suunnittelualueen ulkopuolella.

Alueella on teräsbetoninen bunkkeri, juoksuhautoja ja kaivantoja. Bunkkeri sijaitsee noin 30 metriä radan pohjoispuolella. Suurin osa kaivannoista on bunkkerin tuntumassa, juoksuhautojen hajanaisia pätkiä on ulompana pitkin metsää. Juoksuhaudan pätkiä sijaitsee myös Tahvolan alikulkutunnelin länsipuolella.

Salpalinjan suojelualueen lounaiskulma sijaitsee noin 200 metriä havaituista linnoitteista itäkoilliseen eli kyseessä on suojelualueeseen kuulumaton kohde. Salpalinjan suojelualueen

raja myötäilee rataa, siten että se kulkee länsiosassaan noin 100 metriä radan pohjoispuolella ja siirtyen aivan radan tuntumaan Saunaniemen kohdalla, mistä se myötäilee radan pohjoisreunaa Säkki-suolle asti. Nykyinen rata ei siis kulje missään kohtaa suojelualueella, vaan heti sen eteläpuolella.

Mainittakoon vielä lisäksi, että peruskartassa alueelle on ilmeisesti merkitty myös rauhoitettu luontokohde.

Kaksoisraiteen vaikutukset:

Vaikka kaksoisraide rakennetaan nykyisen raiteen pohjoispuolelle, bunkkerin sijainti on ilmeisesti riittävän kaukana, jotta se voidaan säilyttää. Sen sijaan, jos suunnitelmakarttaluonnoksessa 251+600-245+400 esitetty pohjoisen puoleinen Vainikkalan lisäraidevaraus toteutuu, niin bunkkeri mahdollisesti tuhoutuu. Toisaalta myös valtatie 6:n uusi linjaus, joka kulkee radan pohjoispuolella, aiheuttanee ongelmia bunkkerin säilyttämisen kannalta.

Inventoijan näkökulmasta alueen suojeluarvo on kyseenalainen sillä vastaavanlaisia, mutta parempikuntoisia, linnoitteita on lukuisia suojelualan sisäpuolella. Asiasta on pyydettävä lausunto Museovirastolta.

Rauhoitusluokka:

2

Luokitusehdotus:

Koordinaattiselite:

Alueen itä- ja länsipäät

Karttaotteet:

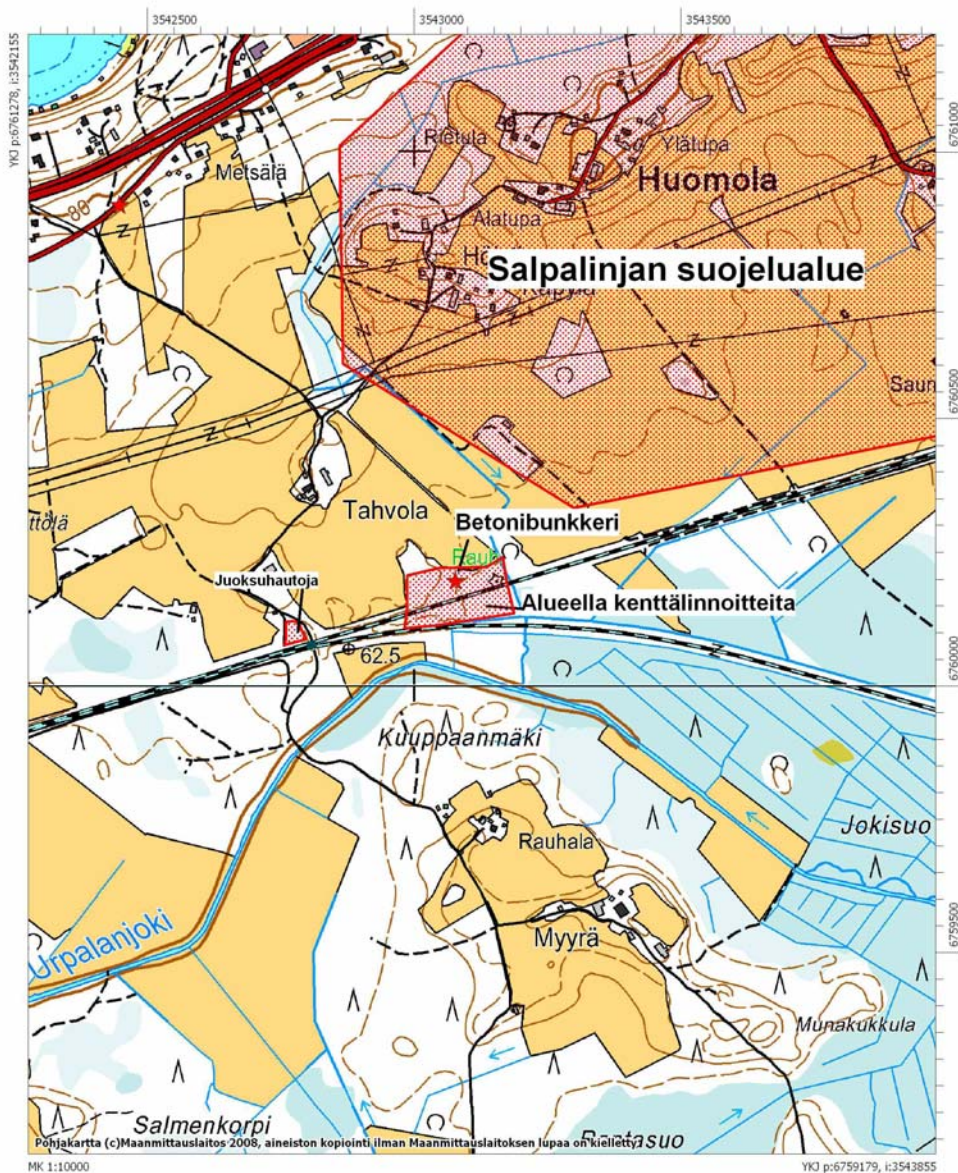
Peruskarttaote, jossa aluerajaus

Salpalinja, Tahvola. Betonibunkkerin oviaukko kuvattuna lännestä. (DG366:1)

Peruskarttaote, 3133 03 HUOMOLA, mk 1:10000

Salpalinjaan kuuluvia linnoitteita Salpalinjan suojelualueen ulkopuolella.
Linnoitteet Urpalanjoesta pohjoiseen, Tahvolan tilan kaakkoispuolella

Salpalinjan suojelualueen ulkopuolella olevat Salpalinjan linnoitteet, Jussinmäki

Laji: kiinteä muinaisjäännös
MJtunnus:
MJtyyppi: Puolustusrakenteet
MJalatyyppi: Linnoitteet
Lukumäärä:
Ajoitus: toinen maailmansota
Kunta: Luumäki
Peruskartta: Huomola
PKNumero: 3133 03

Bunkkeri

i: 3544854
p: 6760771
z:

Lähin panssarieste radan pohjoispuolella

i: 3544870
p: 6760842
z:

Lähin panssarieste radan eteläpuolella

i: 3544888
p: 6760829
z:

Etäisyystieto: Kohde sijaitsee noin 9,5 km Luumäen kirkosta itäkoilliseen

Aiemmat tutkimukset: -

Aiemmat löydöt: -

Inventointilöydöt: -

Kuvat: DG368:1-2

Kuvaus: Kohde sijaitsee Jussinmäen pohjoisosassa, Sökkisuon länsipuolella. Alueella on Salpalinjan linnoitteita, jotka eivät ole Salpalinjan suojelualueen sisällä. Kallioisella mäellä Sökkisuolle johtavan hiekkatien kohdalla on teräsbetonibunkkeri, joka sijaitsee noin 30 metriä nykyisen radan eteläpuolella. Bunkkerin tuntumassa on lisäksi juoksuautoja, linnoitteet jatkuvat tästä etelään. Bunkkerin ampumasektori on nykyisen radan suuntaan. Lisäksi noin 50 metriä bunkkerista itään kulkee panssarieste. Este on rakennettu keskimäärin 1 – 1,5 metriä korkeista kivistä, joita on neljässä rivissä. Panssariesteellä on leveyttä noin 6 – 7 metriä. Nykyinen rata puhkaisee esteen ja radan tieltä on nostettu kiviä säilyneen esterakennelman päihin.

Radan eteläpuolella lähimmät esteet ovat noin 10 metriä nykyisestä radasta. Eteläpuolen esteen kulkusuunta on noin länsi-luoteesta itäkaakkoon. Radan pohjoispuolella esteen kulkusuunta vaihtuu kohti pohjoista. Myös pohjoispuolella rataa lähimmät esteet ovat noin 10 metrin päässä.

Kaksoisraiteen vaikutukset:

Panssariesteet ilmeisesti vahingoittuvat rakennettiinpa kaksoisraide kummalle tahansa puolelle. Inventoijan näkökanta panssariesteiden suhteen on, että se voidaan purkaa siltä osin kuin kaksoisraiteen rakentaminen vaatii. Perusteena tälle on, että esteen kiertäminen on ilmeisen mahdotonta raiteen toteutumista ajatellen. Lisäksi hyvin säilynyttä panssariestettä on Salpalinjan suojelualueella jäljellä ainakin kilometrin verran. Hoidetulla suojelualueen osalla este ja muut linnoitteet muodostavat hyvän ja havainnollisen kokonaisuuden. Bunkkeri sijaitsee todennäköisesti riittävän kaukana radasta, joten se ei ole vaarassa vaikka rata tehtäisiin eteläpuolelle. Jussinmäen linnoitteista on kuitenkin pyydettävä vielä lausunto Museovirastolta

Luokitusehdotus:

Koordinaattiselite:

Gps-koordinaatit em. rakenteista.

Karttaotteet:

Peruskarttaote, jossa aluerajaus

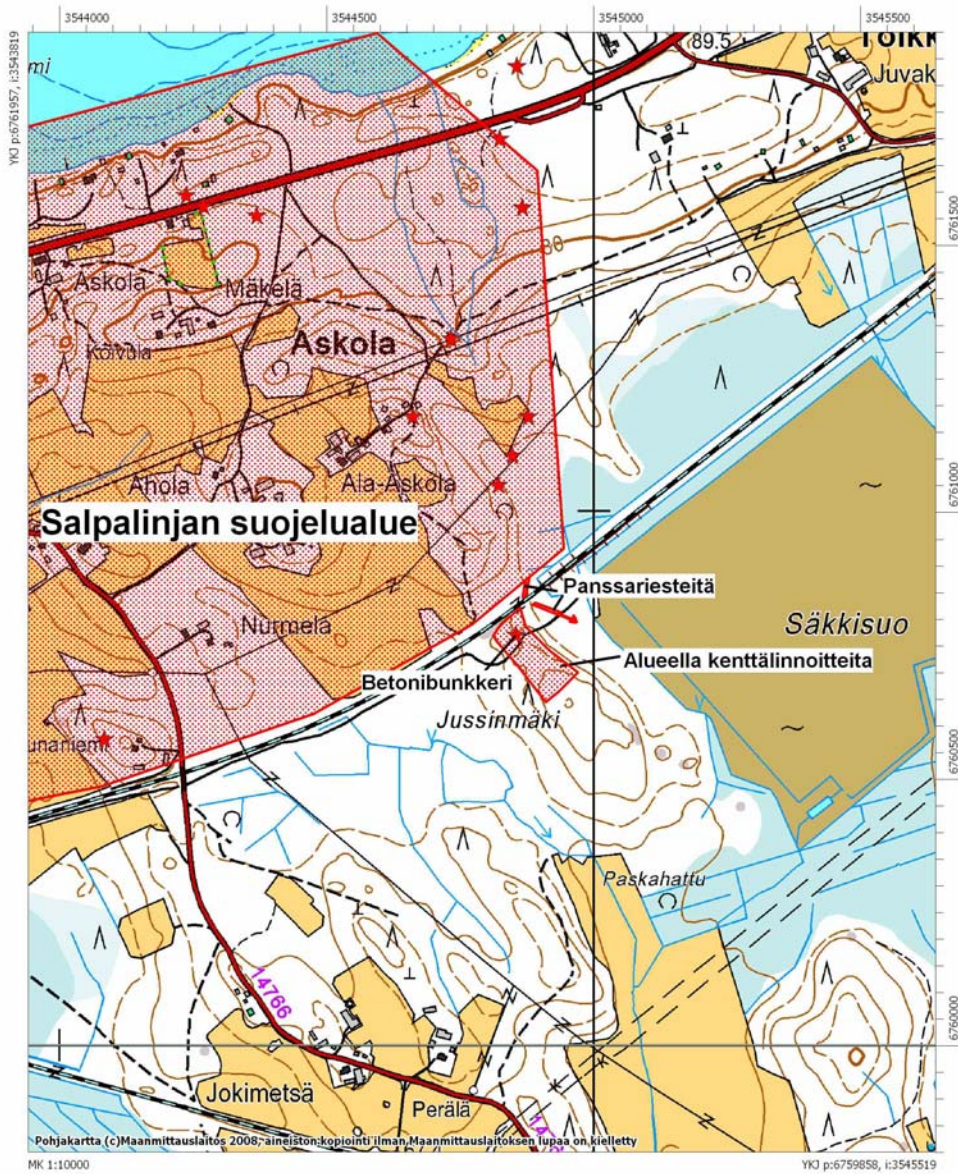
Salpalinja, Jussinmäki. Panssariesteitä radan eteläpuolella. (DG368:1)

Salpalinja, Jussimäki. Näkymä bunkkerin ampuma-aukolta radan suuntaan. (DG368:2)

Peruskarttaote, 3133 03 HUOMOLA, mk 1:10000

Salpalinjan kuuluvia linnoitteita Salpalinjan suojelualueen ulkopuolella.
Linnoitteet Jussinmäen pohjoisosassa.

Pontuksen kaivanto

Laji: kiinteä muinaisjännös
MJtunnus:
MJtyyppi: Kulkuväylät
MJalatyypin nimi: Kanavat
Lukumäärä: 1
Ajoitus: Historiallinen (1600-luku)
Kunta: Lappeenranta
Peruskartta: Mustola
PKNumero: 3134 10

i: 3571003
p: 6775143
z: 72-75

Etäisyystieto:

Aiemmat tutkimukset: -

Aiemmat löydöt: -

Inventointilöydöt: -

Kuvat: DG369:1

Kuvaus: Pontuksen kaivanto eli Pontuksen kanava sijaitsee Lappeenrannan Lauritsalassa. Kaivanto liittyy amiraali Pentti Severinpoika Juustenin johtamaan yritykseen kaivaa Saimaan ja Suomenvedenpohjan yhdistävä kanava vuosina 1607–1608. Rakennustyö keskeytyi kun Juusten kuoli. Kaivannon leveys on 10–20 metriä ja syvyys 1–9 metriä. Kanava on noin puoli kilometriä pitkä ja sen eteläosa sijaitsee Saimaan kanavan suojelualueen sisäpuolella. Nykyinen rata halkaisee kaivannon jotakuinkin sen keskiosasta ja radan pohjoispuolella oleva kaivannon osa ei ole enää Saimaan kanavan suojelualueen sisällä, vaan jää hieman sen itäpuolelle.

Pontuksen kaivannon eteläosassa, erityisesti noin 50 metriä sen länsipuolella olevalle harjanteelle, on kaivettu juoksuhautoja ja poteroita, mutta nämä eivät sijaitse kaksoisraiteen suunnitelma-alueella.

Kaksoisraiteen vaikutukset:

Heti radan pohjoispuolella on kansalaissodan aikainen hauta (ks. jäljempänä), joka tuhoutuu mikäli kaksoisraide rakennetaan nykyisen radan pohjoispuolelle. Uuden raiteen rakentamista eteläpuolelle puoltanee myös välittömästi radan pohjoispuolella oleva omakotitaloasutus. Mikäli uusi raide tehdään eteläpuolelle, joudutaan sitä varten täyttämään ja luiskaamaan

osa Pontuksen kaivannosta. Inventoijan mielestä tällä ei ole suurta merkitystä kaivannon kokonaisuutta ajatellen. Asiasta on kuitenkin pyydettävä lausunto Museovirastolta.

Rauhoitusluokka:

2

Luokitusehdotus:

Koordinaattiselite:

Museoviraston muinaisjäännösrekisterin koordinaattitieto

Karttaotteet:

Peruskarttaote, jossa aluerajaus

Pontuksen kaivantoa radan kohdalla, kuvattuna etelästä. (DG369:1)

Peruskarttaote, 3134 10 MUSTOLA, mk 1:10000

Pontuksen kaivanto ja kansalaissodan aikainen Juosi Muston hauta.

Kansalaissodan aikainen hauta (Juosi Musto)

Laji:	kiinteä muinaisjäännös
MJtunnus:	
MJtyyppi:	Hautapaikat
MJalatyyppi:	
Lukumäärä:	1
Ajoitus:	Historiallinen (kansalaissota)
Kunta:	Lappeenranta
Peruskartta:	Lappeenranta
PKNumero:	
i:	3571034
p:	6775281
z:	
Etäisyystieto:	-
Aiemmat tutkimukset:	-
Aiemmat löydöt:	-
Inventointilöydöt:	-
Kuvat:	DG370:1, f145527:1
Kuvaus:	Kohde sijaitsee Saimaan kanavan suojelualueen itälaidassa Pontuksen kaivannossa. Välittömästi ratapenkereen pohjoispuolella radan suuntaisen kivimuurin vieressä on kansalaissodan aikainen hauta. Paikalla on valkoinen risti, johon kiinnitetyssä laatassa on kirjoitus ”Juosi Musto, 1.1.1884 – ammuttu 27.4.1918”. Hautaa kiertää metalliputkien välissä oleva teräsvaijeri. Hautaa ilmeisesti hoitaa lähitalossa asustava nainen.
Kaksoisraiteen vaikutukset:	Hauta on Pontuksen kaivannossa, jonka nykyinen ratavalli halkaisee. Hauta tuhoutuu, jos kaksoisraide rakennetaan nykyisen raiteen pohjoispuolelle. Mikäli pohjoiseen linjaukseen päädytään, täytyy selvittää voidaanko vainajan jäännökset siirtää.
Rauhoitusluokka:	
Luokitusehdotus:	2
Koordinaattiselite:	Haudan gps-paikannus
Karttaotteet:	Peruskarttaote, johon hauta on merkitty, ks. Pontuksen kaivannon karttaliite

Kansalaissodan aikainen Juosi Muston hauta kuvattuna pohjoisesta. Hauta on aivan ratavallin tuntumassa. (DG370:1)

Kuvaluettelo

Digikuvat

- DG366:1 Salpalinja, Tahvola. Betonibunkkerin oviaukko kuvattuna lännestä.
DG368:1 Salpalinja, Jussinmäki. Panssariesteitä radan eteläpuolella
DG368:2 Salpalinja, Jussinmäki. Näkymä bunkkerin ampuma-aukolta radan suuntaan.
DG369:1 Pontuksen kaivantoa radan kohdalla, kuvattuna etelästä.
DG370:1 Kansalaissodan aikainen Juosi Muston hauta kuvattuna pohjoisesta. Hauta on aivan ratavallin tuntumassa.

Mustavalkonegatiivit

- f145526:1 Salpalinja, Tahvola. Betonibunkkerin oviaukko kuvattuna lännestä.
f145526:2 Salpalinjan panssariestettä hoidetulla alueella valtatie 6 eteläpuolella Kivijärven kohdalla. Kuvattu kaakosta.
f145527:1 Kansalaissodan aikainen Juosi Muston hauta kuvattuna pohjoisesta. Hauta on aivan ratavallin tuntumassa.